

te gengivelser, hvilket gælder samtlige billeder i bogen.

Ola Larsmo beskriver især udviklingen i det moderne Sverige, hvorimod Tomas Germondson med sin artikel: *Herre på täppan – småbruket som ett möjligheternes landskap i den lilla skalan*. Det må være herfra, bogens titel er hentet. Artiklen er en ideologikritisk beskrivelse af manipulation med bønder og arbejdere. Får de deres eget lille jordlod og lille drømmehus, så bliver de ikke socialister, men opbevares som arbejdskraftreserve på landet.

Nogle af bogens forfattere benytter visuelt materiale som film, således Anders Linde-Laursen: *Danernes Mark*, og Per Olov Quist i *Det förlorade och återvunna paradiset – tankar kring landsbygden som dröm och verklighet i svensk film*.

Anders Linde-Laursen beskriver anvendelsen af to film: *Kongen bød* fra 1938 og P.H.s Danmarksfilm fra 1925 og især sidstnævntes skæbne i Danmark indtil 1963.

Den anden artikel handler om svensk film fra 30'erne til i dag – om forholdet mellem land og by, og hvorledes landet har afgørende betydning for svensk nationalfølelse. Landet er det sted, man forlader og vender tilbage til.

Om betydningen af forholdet mellem by og land for den norske hjemfølelse kan man læse hos Ola Vigsø: *Drømme om land og by*. Han gennemgår socialdemokratiske plakater i en periode fra 20'erne til 60'erne. Det er en fin lille billedanalyse, der viser, at for nordmænd er landet en vigtig del af den norske hjemfølelse, selv hos byboere. På de fleste af de gengivne plakater kommer vinden fra venstre i billedet.

En anden brug af billeder finder vi hos Sigurjon Baldur Hafstinsson: *Fotografisk landvinding – islandske landskabsfotografier og national bevidsthed*. Denne artikels indhold består bl.a. i en kritik af turistindustriens brug af billeder, hvor vi er kommet dertil, at en del af denne industri skal vise billeder, hvoraf det fremgår, at naturen er uberørt af turistindustrien!

Tilbage er der to forfattere, som er udenfor bogens hovedlinje. Den ene er Oscar Hemer med *Äventyr i landskap*, der både består af tekst og egne billeder. Den handler om rejsen som myte både som udlængsel, flugt, eksil, valfart og „Den sista färden“.

Den anden artikel handler bl.a. også om at rejse. Det er *Helt i et landskap* af Bodil Sten-

seth, som handler om Fridjof Nansen (1861-1930). Hun forsøger at karakterisere Nansens syn på samfund og natur: „...eventyrlysten hans sugede næring fra landskapet.“ (s. 153).

Jeg mangler nu til sidst at nævne bogens afsnit *At tænke i rum*, som udgør en form for indledning skrevet af Anders Linde-Laursen og Jan Olof Nielsson, selvom der står henholdsvis jeg og jag i artiklen i stedet for vi. Det må være en finte i forhold til læseren, der gætter hvem af forfatterne, der siger jeg og hvem jag. Måske et forsøg på nordisk integration. De nævner både en, der hedder Douglas og en, der hedder Bergson – uden henvisninger.

Som det fremgår af ovenstående, er der artikler, jeg er gået mere ind på end andre. Det skyldes ikke, at der ikke er noget godt i de andre artikler. Denne bog er ikke anmeldervennlig, fordi den er så uensartet. Hver artikel er som en bog i sig selv. Det nordiske perspektiv binder dem sammen. Hertil kommer en moderne læggen vægt på det sete frem for det hørte rum. Bogen virker som et indlæg i en debat om sider af nordisk kultur i forhold til EU. Den kan måske bruges som sådan f.eks. i Gymnasieskolen. Især hvis der er interesse for sammenhængen mellem etik og æstetik i den nyere tid i Norden.

Bror Westman
Antropolog

MARYON McDONALD (ed.): *Gender, Drink and Drugs. Cross-Cultural Perspectives on Women 10*. Oxford & Providence, USA: Berg Publishers 1994. 271 sider. ISBN 0-85496-719-2 hardback £34,95. ISBN 0-85496-867-9 paperback £14,95.

For knap ti år siden udkom en antologi med antropologiske perspektiver på alkohol under titlen *Constructive Drinking* redigeret af den engelske antropolog Mary Douglas. For et par år siden kom endnu en antropologisk antologi om alkohol med titlen *Alcohol, Gender and Culture* denne gang redigeret af den græske antropolog Dimitra Gefou-Madianou. Og sidste år – alle gode gange tre – bragte så den engelske antropolog Maryon McDonald atter rusmidler på den antropologiske dagsorden med antologien *Gender, Drink and Drugs*.

I forordet til *Constructive Drinking* tog Mary Douglas til genmæle over for den socio-

logiske kritik af antropologiens funktionalistiske og problemfornægtende tilgang til rusmidler. Set fra antropologiens brede komparative standpunkt, hævdede Mary Douglas, at drukproblemer var meget sjældne og alkoholisme så godt som ukendt selv i samfund, hvor beruselse var et hyppigt, højt værdsat og aktivt søgt fænomen. Selv i USA, hvor man var så optaget af alkoholmisbrug, anslog de mest pessimistiske kilder, at under ti procent af dem, som indtog alkohol, var berørt af alkohol-relaterede problemer. Mary Douglas advokerede derfor noget krampagtigt for en fastholdelse af den „konstruktive“ antropologiske tilgang til emnet – deraf titlen – som præger alle bogens artikler. Dimitra Gefou-Madianou fortsatte denne linie i bogen *Alcohol, Gender and Culture*, denne gang med empirien begrænset til Europa og tilsat et eksplicit køns-perspektiv, men med meget forudsigelige resultater.

Med bogen *Gender, Drink and Drugs*, som er nummer ti i rækken af Berg Publishers' serie *Cross-Cultural Perspectives on Women*, har Maryon McDonald formået på én gang at fastholde den „konstruktive“ antropologiske tilgang og samtidig at tilføje den nye „problemorienterede“ perspektiver. Det har hun gjort ved at udvide horisonten på flere fronter; fra et fokus på alkohol til en generel interesse for rusmidler, fra et fokus på kvinder til en generel interesse for køn, og fra et stramt struktur-funktionalistisk fokus til et mere komplekst og problematiserende perspektiv. Det er en stor gevinst.

I sin indledning til bogen slår Marion McDonald fast, at der ikke findes kulturfri substanser i den forstand, at de kan reduceres til biokemiske faktorer hinsides kulturel betydning. Det samme gælder køn. Når indtagelsen af visse substanser blandt visse mennesker anses for at være problematisk, mens den for andre synes uproblematisk, og når eksempelvis mænd i Norden i fuldskab ter sig som vilde, mens deres brødre i Syd formår at styre deres brannert, så er der altså først og fremmest tale om kulturelle og socio-politiske konstruktioner og ikke bio-kemiske determinanter.

Antologien indledes således af Maryon McDonald selv med en diskursiv analyse af det, man kunne kalde den kulturelle konstruktion af rusmidler som et samfundsmæssigt problem. Men Marion McDonald standser ikke som sine forgængere dér. Ved at integrere

to af antropologiens specialområder, den nye kønsantropologi og den kritiske medicinske antropologi, i en almen kulturanthropologisk tilgang, udfordrer både hun og bogens øvrige forfattere det interessante felt mellem den konstruktive og den destruktive rus.

Bogen består ud over det indledende kapitel af tolv artikler, som kommer vidt omkring både geografisk og tematisk. Vi starter med tre artikler fra England: Først *Betsy Thoms* medicinsk-historiske analyse af konstruktionen af kvinder som risikogruppe i relation til alkoholisme. Dernæst *Malcolm Youngs* artikel om politiets håndtering af henholdsvis mandlige og kvindelige stofmisbrugere baseret på forfatterens erfaringer som ansat i Newcastle politistyrke gennem godt 30 år. Endelig *Roland Littlewoods* artikel om det kønede møde mellem patient og behandler i forhold til mennesker, der har forsøgt selvmord med overdosis af medicin (en revideret udgave af en artikel fra 1987 i tidsskriftet *Culture, Medicine and Psychiatry*, dengang forfattet sammen med kollegaen *Maurice Lipsedge*).

Fra England går turen til Bretagne, hvorfra *Maryon McDonald* selv tager fat på bretonernes ry som fordrukne i en analyse af identitetsdannelse forankret i beskæftigelse, lokalitet og køn. Derfra til Skotland, hvor navnesøsteren *Sharon Macdonald* beskæftiger sig med whiskey som nationaldrik og som problem i en artikel med mange paralleller til den foregående.

Dernæst går turen til fjernere egne af kloden. *Tamara Dragadze* skriver om alkohol og afvigelse i det tidligere Sovjet, *Christina Torren* sammenligner den lokale *kava*-driking med indtagelse af alkohol i Fiji, *Joy Hendry* beskriver drikketraditioner og det udbredte fravær af en problemorienteret alkoholdiskurs i Japan. Derefter følger et spring i tid med *Nicholas Purcells* artikel om vindriking og kønsforhold i det klassiske Rom. *Penny Harvey* skriver om fuldskab og magtrelationer i den peruvianske del af Andes, og bogen afsluttes med to artikler fra Afrika; *Guro Hubys* analyse fra Sudan af *bariernes* måde at håndtere alkoholrelaterede problemer på samt *Astier Almedon* og *Sembatu Abrahams* korte artikel om etiopiske kvinders rekreative samvær i forbindelse med *tchattygning*.

Alle artiklerne er både velskrevne og informative, og de dækker et passende bredt spektrum af interesser uden at miste det fælles fokus, som binder dem sammen. Bogen hen-

vender sig således også til en bred kreds af læsere med interesse i rusmiddelforskning, kønsforhold, medicinsk og almen antropologi. Kort sagt en meget vellykket bog.

Vibeke Steffen
Institut for Antropologi
Københavns Universitet

DANIEL MILLER: *Modernity – An Ethnographic approach. Dualism and Mass Consumption in Trinidad.* Explorations in Anthropology Series. Oxford & Providence, R.I.: Berg Publishers 1994. 288 sider. ISBN 0-85496-916-0 hardback, pris £39.95. ISBN 0-85496-917-9 paperback, pris £14.95.

Da Daniel Miller var i København for nogle år siden, fortalte han om sine vanskeligheder med at finde en forlægger til denne bog. „Det er nemt nok,“ sagde han, „at udgive en teoretisk bog om forbrug eller modernitet, der inkluderer, at her er peget på vigtige spørgsmål, som man nu bør gå ud og undersøge. Men når man så gør det, er der ikke en forlægger, der vil udgive en empirisk baseret monografi!“

Nu er det heldigvis lykkedes, og man må takke Berg Publishers for at have forelagt denne inspirerende bog, der rummer både tankevækkende teoretiske overvejelser, glimrende konkrete kulturanalyser og fascinerende og velfremstillet etnografisk materiale.

I et indledningskapitel argumenterer Miller for, at Trinidad med sin baggrund i slaveriets totale brud med fortiden, og øens indsættelse i det moderne kapitalistiske verdenssystem, repræsenterer et radikalt moderne samfund, der egner sig til en etnografisk belysning af modernitet. I andet kapitel vælger han en til formålet egnet teoretisk indfaldsvinkel til moderniteten. Den tager han fra Hegel via Habermas. I korthed går den ud på at moderniteten medfører et brud i tidsopfattelse. Med den opstår bevidstheden om nutiden, som adskilt fra fortiden og fremtiden, et brud med den tidløse tradition. Det er nu overladt til mennesker selv at skabe de kriterier, de skal leve efter. Med det følger en grundlæggende modsigelse i moderniteten mellem på den ene side fascination af bevægelse, forandring og frihed og på den anden fremmedgørelse, der fremkalder en trang til forankring og stabilitet. En række andre bud på karakteristika ved moderniteten

diskuteres også, og kapitlet er en udmærket introduktion til dette.

I de følgende fire kapitler fremlægges analysen af forbrug og kulturelle praksisser i Trinidad. Miller påviser en fundamental dualisme mellem de to (vanskeligt oversættelige) bevidsthedsformer „transcendence“ og „transience“. Han finder dem klartest manifesteret, hvor de er ritualiseret i oppositionen mellem jul og karneval. I julen retter aktiviteterne sig mod huset, familiens varige projekt, og stabilitet og tradition understreges. I karnevallet fejres nuet, begivenheden og en individualitet, hvor selvet tømmes for tilknytning og indhold i den auto-erotiske dans *wining*. I de næste kapitler efterspores dualismen videre i en række kontraster mellem f.eks. „indre“ (hjemindretning) og „ydre“ (beklædningsstil), eller ejendom og seksualitet, for endelig at blive diskuteret i forhold til køn, klasse, livscyklus og etnicitet. I Trinidad opleves dualismen især som en forskel på den indiske og afrikanske befolkning, men Miller argumenterer for, at det er den dybereliggende kulturelle dualisme, der ideologisk objektiviseres som en etnisk forskel. I afslutningskapitlet vender Miller tilbage til diskussionen af moderniteten og fremhæver antropologiens opgave som påviser af lokale manifestationer af den i et studium af „komparative moderniteter“. I Vestindien fremtræder modernitetens modsigelse således som *dualisme*, men det er ikke tilfældet andre steder.

Miller er en velorienteret forfatter, der berører centrale debatter i Caraibien – om f.eks. slægtskab, kønsforhold og påvirkninger fra de koloniale eliter versus kulturelle modstandsformer. Han engagerer sig også i en lang række temaer, der står i forgrunden af den teoretiske debat – om modernitet, selv, begær, identitet og forholdet mellem globale og lokale processer. Endelig demonstrerer han værdien af sit eget begreb om *objektivering*, udviklet i *Material Culture and Mass Consumption* (Oxford 1987), som refererer til den proces, hvor mennesker gennem de ydre kulturelle former, de skaber, kommer til bevidsthed om sig selv.

Man kan kritisere Miller for en hang til abstrakt idealisme. Hans udgangspunkt i Hegel fortaber sig noget i filosofiske højder. Jeg synes ikke, det bliver helt klart, hvad denne her modernitet går ud på, eller hvorfor den bedst karakteriseres ved tidsbegrebet frem for materielle og sociale processer. Men man skal